
HALÛK'UN DEFTERİ KİTABINDAKİ İLK ON ŞİİRİN VEZİN, ÇEVİRİMYAZI,
SERBEST ÇEVİRİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA II

PROF. DR. MEHMET KANAR *

Öz

Halûk'un Defteri Tevfik Fikret'in kendi el yazısıyla yazdığı nüshadan klişe çıkartılarak Hasan Tahsin tarafından neşredilmiş ve İstanbul'da 1327/1911 yılında Tanin Matbaası'nda basılmıştır. Şiirden önceki sayfada Halûk'un bir resmi ve onun altında "Sevgili nineme, Gloskow'dan, Kânûn-i Sâni 1911, bir tane oğlu A(yn). Halûk" yazısıyla imzası yer almaktadır. Bunların yanı sıra bir de cümlelerin nerede başlayıp nerede bittiğini tespit etmek, failin, mefulün, fiilin yerini bulmak, bunları kurallı cümle sırasına sokmak gerekir. Böyle bir yöntemle Fikret'i daha iyi anlayabiliriz. Üniteler halinde ve ders notu olarak hazırlamakta olduğum Halûk'un Defteri'nin bir el kitabı olarak öğrencilerin elinde bulunmasını arzu ediyordum. İlk on şiirin belli bir plana göre işlendiği bu notların bir de makale düzeyinde hazırlanmasının yararlı olabileceğini düşünerek bu çalışmayı yaptım. Bu makale *Doğu Esintileri* dergisi 13. sayısında yayımlanan aynı makalenin devamı niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Vezin, Çevrimyazı, Tevfik Fikret.

ABSTRACT

The Book of Halûk was published by Hasan Tahsin, taken out of the copy written by Tevfik Fikret's own handwriting, and was printed in Istanbul in 1327/1911 in Tanin Printing House. On the page before the

---

* PROF. DR. MEHMET KANAR, TC Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi, (İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi), email: mehmet.kanar@yeditepe.edu.tr; profkanar@gmail.com (Makale Geliş Tarihi: 22.12.2020/Kabul Tarihi: 20.01.2021).

poem, there is a picture of Haluk and below him, "To my dear grandmother, from Gloskow, Kânûn-i Sâni 1911, one son A(yn). His signature is written with the words "Halûk". In addition to these, it is necessary to determine where the sentences start and end, find the place of the perpetrator, object, verb and put them in the order of regular sentences. With such a method, we can understand Fikret better. I wanted to have the Book of Halûk, which I prepared as units and as a lecture note, in the hands of students as a handbook. I made this study considering that it would be useful to prepare these notes at the level of the article, in which the first ten poems were processed according to a certain plan.

Key words: Prosody, Transliteration, Tevfik Fikret.

چکیده

دفتر خلوق با کلیشه برداری از دست نوشته های توفیق فکرت در سال ۱۹۱۱/۱۳۲۷ از سوی انتشارات طنین توسط حسن تحسین در استانبول منتشر شد. در صفحه ما قبل شعرهایش عکس، دست نوشته و امضایی از وی با عنوان "تقدیم به مادر بزرگ دوست داشتنی ام، از گلاسکو، قانون ثانی ۱۹۱۱ فرزند یگانه خلوق" جای گرفته است. علاوه بر این با تجزیه و تحلیل جمله و اینکه از کجا شروع شده و کجا خاتمه یافته، فاعل، مفعول، فعل و بکارگیری متناسب آن بهتر می توان مفهوم اندیشه های فکرت را دانست. آرزو می کنم این درس نوشته ها و جزوات روزی بصورت کتاب با عنوان دفتر خلوق در دست دانشجویانم باشد. با امید مفید فایده بودن ده شعر اول را طبق برنامه ثابتی آماده کرده و این مقاله را به رشته تحریر در آوردم.

کلید واژه ها: وزن، ترجمه متن، توفیق فکرت.

ŞEHRÂ YİN

شهر آیین

TEVFİK FİKRET

توفیق فکرت

۱۹ آغوستوس ۱۳۱۵

بینه بز سیم سیاه... بوتون بوسفور
هیجانلر، ضیالر، آلقیشلر،
نشئه لر، نعره لرله چالقانیور.

هر آغوستوس بو انفلاق مسار؛
صانکه ییللرجه قید ایچنده ایکن
زنجیرندن قاچان و مست فرار

او چالشمش فراغ آنیدن
هر صفاسیله استفاده ایچین
تورلو یوللر، وسیله لر دوشونن

بر أسیرک، أسیر پُر یأسک
متهور نشاط سَرشاری...
ایشته بر دونبه لک، دودوک و دمین

قیییدن ساللنوب کچن حاشاری
سرسرینک ایچنده حوپلادیغی
قاییق؛ آل، مور، طورونجی، ماوی، صاری

بوتون ألوان بو مُحْتَشَم قاییغی
قُزَحِی بر ضیایه غرق ایتمش.
ایشته بر موش، باشنده بر چالغی؛

بر بیغین صاندال، اورطه یرده کنیش
سوسلو بر تکنه؛ هپسی نورانور.
او نه رندانه، عاشقانه کچیش...

رَهْکُذَارَنَدَه موجه لر مسحور،
مُتَلَّاشِی بر اهتزازِ سُرور .
صانیر انسان که بر حقیقی سُرور .

هر طرف نشئه، هر طرف هیجان .
یالیر، طاغیر، آسمانه قدر
بوتون اُشْبَاحِ شَبِ جَلِی، تابان

بر شَطَارَتِ ایچنده . بیلدیزلر
کوکدن اعلانِ ابتهاج ایدیور.
هله مهتاب؛ اونک ده بایرامی وار.

ظن ایدرسک؛ هپ امتزاج ایدیور
یر کوک اظهاری شاد کامیده.
صانکه یر کوکله ازدواج ایدیور.

شو بویوک جُنیشِ عمومیده
یینه بز یاسلی، بزده بر شبِ تار
نه سونوک بر خیالِ اُمیده

بکزه ین کیزلی بر تنور وار،
نه کوچوک بر پیریلتی، بر شَبتاب.
قوجه او صانکه بر غنوده مزار.

خاییر، ایصسز دکل بو دارِ خراب.
پاشایان وار، ضیا ده وار، آنجاق
پک سچلمز یرنده، پک نایاب.

بر کوچوک شخص، اوکنده بر بایراق،
بر وطن بایراغیله یانمق ایچین
بر ییغین آل فه نر . او مُسْتَعْرَق

بونلرک قارشیسنده، قلباً اُمین
که بو شیلرله بر زمان یاپه جق

Her safâsıyla istifâde için

her – sa – fâ – sıy / la – is – ti – fâ / de – i – çin

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Türlü yollar, vesîleler düşünen

tür – lü – yol – lar / ve – sî – le – ler / dü – şü – nen

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Bir esîriñ, esîr-i pür ye'siñ

bir – e – sî – riñ / e – sî – ri – pür / ye' – siñ

Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Mütehevvir neşât-ı serşârı...

mü – te – hev – vir / ne – şâ – tı – ser / şâ – rı

Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

İşte bir dümbelek, düdük; ve demin

iş – te – bir – düm / be – lek – dü – dük / ve – de – min

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Kıyıda sallanıp geçen haşarı

kı – yı – dan – sal / la – nıp – ge – çen / ha – şa – rı

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Serserîniñ içinde hopladığı

ser – se – rî – niñ / i – çin – de – hop / la – dı – ğı

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Kayık. Al, mor, turuncu, mâvi, sarı

ka – yı – k'al – mor / tu – run – cu – mâ / vi – sa – rı

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Bütün elvân bu muhteşem kayığı

bü – tü – n'el – vân / bu – muh – te – şem / ka – yı – ğı

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Kuzahî bir ziyâya gark etmiş

ku – za – hî – bir / zi – yâ – ya – gar / k'et – miş

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

İşte bir muş; başında bir çalgı

iş – te – bir – muş / ba – şın – da – bir / çal – gı

Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Bir yığın sandal, orta yerde geniş

bir – yı – ğın – san / da – l'or – ta – yer / de – ge – niş

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Süslü bir tekne. Hepsi nûrânûr

süs – lü – bir – tek / ne – hep – si – nû / râ – nûr.

Fâilâtün   Mefâilün   Fâilün

O ne rindâne, âşıkâne geçiş!

o – ne – rin – dâ / ne – â – şı – kâ / ne – ge – çiş

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Rehgüzârında mevceler meshûr

reh – gü – zâ – rın / da – mev – ce – ler / mes – hûr
Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Mütelâşî bir ihtizâz-ı sürûr.
mü – te – lâ – şî / bi – r'ih – ti – zâ / zı – sü – rûr
Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Sanır insan ki bir hakîkî sûr.
sa – nı – r'in – san / ki – bir – ha – kî / kî – sûr
Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Her taraf neş'e, her taraf heyecân.
her – ta – raf – neş / 'e – her – ta – raf / he – ye – cân
Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Yalılar, dağlar âsumâna kadar
ya – lı - lar – dağ / la – r'â – su – mâ / na – ka – dar
Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Bütün eşbâh-ı şeb celî, tâbân
bü – tü – n'eş – bâ / hı – şeb – ce – lî / tâ – bân
Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Bir şetâret içinde. Yıldızlar
bir – şe – tâ – ret / i – çin – de – yıl / dız – lar
Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Gökten i'lân-ı ibtihâc ediyor
Gök – te – n'i' – lâ / nı – ib – ti – hâ / c'e – di – yor

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Hele mehtâb. Onuñ da bayramı var

he – le – meh – tâ / b'ö – nuñ – da – bay / ra – mı – var

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Zannedersiñ; hep imtizâc ediyor

zan – ne – der – siñ / he – p'im – ti – zâ / c'e – di – yor

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Yer gök ızhâr-ı şâdkâmîde

yer – gö – k'ız – hâ / rı – şâ – d – kâ / mî – de^ʔ

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Sanki yer gökle izdivâc ediyor.

san – ki – yer – gök / le – iz – di – vâ / c'e – di – yor

Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Şu büyük cümbüş-i umûmîde

şu – bü – yük – cüm / bü – şî^ʔ – u – mû / mî – de

Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Yine biz yaslı. Bizde bir şeb-i târ.

yi – ne – biz – yas / lı – biz – de – bir / şe – bi – târ

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

---

^ʔşâd bir buçuk hece. şâ + d.

^ʔFarsça tamlama sesinin uzun okunması gerekir.

Ne sönük bir hayâl-i ümîde

ne – sö – nük – bir / ha – yâ – li – üm / mî – de

Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Beñzeyen gizli bir tenevvür var.

ben – ze – yen – giz / li – bir – te – nev / vür – var

Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Ne küçük bir pırlı, bir şebtâb.

ne – kü – çük – bir / pı – rı – tı – bir / şeb – tâb

Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Koca ev sanki bir gunûde mezâr.

ko – ca – ev – san / ki – bir – gu – nû / de – me – zâr

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Hayır; ıssız değil bu dâr-ı harâb

ha – yı – r'ıs – sız / de – ğil – bu – dâ / rı – ha – râb

Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Yaşayan var. Ziyâ da var. Ancak

ya – şa – yan – var / zi – yâ – da – var / an – cak

Feilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Pek seçilmez yerinde, pek nâyâb.

pek – se – çil – mez / ye – rin – de – pek / nâ – yâb

Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Bir küçük şahs, öñünde bir bayrak.

bir – kü – çük – şaḥ / s'ö – nüñ – de – bir / bay – rak
Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Bir vatan bayrağıyla yanmak için
bir – va – tan – bay / ra – ğıy – la – yan / ma – k'i – çin
Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Bir yığın al fener. O müstağrak
bir – yı – ğın – al / fe – ner – o – müs / tağ – rak
Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Bunlarıñ karşısında. Kalben emîn
bun – la – rıñ – kar / şı – sın – da – kal / be – n'e – mîn
Fâilâtün   Mefâilün   Feilün

Ki bu şeylerle bir zaman yapacak
ki – bu – şey – ler / le – bir – za – man / ya – pa – cak
Feilâtün   Mefâilün   Feilün

Bir mukaddes cülûsa şehráyîn.
bir – mu – kad – des / cü – lû – sa – şeh / râ – yîn
Fâilâtün   Mefâilün   Fa'lün

Güç kelimeler ve tamlamalar (Alfabetik sırada)

âsumân: (F.) (آسمان) gökyüzü, gök.

âşıkâne: (A.-F.) (عاشقانه) [âşık + âne] âşık gibi, âşıkça.

celî: (A.) (جلی) aydınlık, parlak.

cülûs: (A.) (جلوس) tahta geçiş.

cümbüş: (F.) (جنبش) [conbîden > conb + iş > conbiş, cünbiş, cümbüş] kıpırdama; eğlence, âlem.

cümbüş-i umûmî: (جنبشِ عمومی) toplu eğlence.

dâr: (A.) (دار) yurt.

dâr-ı harâb: (دارِ خراب) harap yurt.

elvân: (A.) (الوان) renkler. *levn* kelimesinin çokluk hali.

esîr-i pür ye's: (أسيرِ پُر یأس) umutsuzluk dolu esir.

eşbâh: (A.) (أشباح) karaltılar.

eşbâh-ı şeb: (أشباحِ شب) gece karaltıları.

ferâğ: (A.) (فراغ) rahatlığa kavuşma.

ferâğ-ı ânî: (فراغِ آنی) aniden gelen rahatlık.

firâr: (A.) (فرار) kaçış, kaçma.

gark etmek: (غرق ایتمک) boğmak, batırmak, içinde bırakmak.

gunûde: (F.) (غنوده) [gunûden > gunûd + e] uyumuş, uykuya dalmış.

hayâl-i ümmîd: (خیالِ امید) umut hayali.

izhâr: (A.) (اظهار) gösterme, belli etme. *izhâr* da denilebilir.

izhâr-ı şâdkâmî: (اظهارِ شادکامی) mutluluğunu belli etme.

ibtihâc: (A.) (ابتهاج) sevinç, mutluluk.

ihtizâz: (A.) (اهتزاز) ürperme, hafif titreme.

ihtizâz-ı sürûr: (اهتزازِ سرور) sevinç ürpermesi.

i'lân-ı ibtihâc etmek: (اعلانِ ابتهاج ایتمک) mutluluğunu ilan etmek.

imtizâc etmek: (امتزاج ایتمک) uyum içinde olmak, uzlaşmak, uyum sağlamak.

infilâk: (A.) (انفلاق) patlama.

infilâk-ı mesâr: (انفلاقِ مسار) sevinç patlaması.

istifâde: (A.) (استفاده) yararlanma.

izdivâc etmek: (ازدواجِ ایتمک) evlenmek.

kayd: (A.) (قيد) bağ, zincir.

kuzahî: (A.) (قزحی) gök kuşağı renklerinde.

mesâr: (A.) (مسار) sevinçler. *meserret* kelimesinin çokluk hali.

meshûr: (A.) (مسحور) büyülenmiş. *sihr* kelimesinin ism-i mef'ûlü. Bu kelime okunuşu hemen hemen aynı olan *meshûr* (مسحور) [zaptedilmiş, ele geçirilmiş] kelimesiyle karıştırılır. Bu inceliğe dikkat etmek gerekir.

mest: (F.) (مست) sarhoş.

mest-i firâr: (مستِ فرار) kaçış sarhoşu.

mevce: (A.) (موجہ) dalga.

mukaddes: (A.) (مقدّس) kutlu, kutsal.

muş: (Fr. < Lat.) [mouche] (موش) altı düz, küçük boyutlu gezinti vapuru. Farsça fare anlamına *mûş* kelimesi de aynı şekilde yazılır. Dikkat edilmeli.

müstağrak: (A.) (مُستغرق) dalmış, batmış; kendinden geçmiş.

mütehevvir: (A.) (متهور) öfkeli, kızgın.

mütelâşî: (A.) (مُتلاشى) telaşlı. Bu kelime Arapça kelime türetme kurallarına uyularak Türkler tarafından üretilmiştir. Arapçada aynı şekilde yazılan ve okunan bir kelime daha vardır. “dağılan, darmadağın olan, yok olan” anlamına gelir. Metnin akışına, eskilerin tabiriyle *siyak sibaka* dikkat edilerek hangi anlama geldiği tespit edilmelidir.

nâyâb: (F.) (نایاب) [nâ + yâften > yâb] bulunmaz; nadir görülen, ender.

neşât: (A.) (نشاط) sevinç.

neşât-ı serşâr: (نشاطِ سرشار) dolup taşan sevinç.

nûrânûr: (A.-F.) (نورانور) [nûr + â + nûr] ışıklar içinde.

pür ye's: (F.-A.) (پر یأس) umutsuzluk dolu.

rehgüzâr: (F.) (رهگذار) [reh + güzâr. Doğrusu *rehgüzer*. (رهگذر) reh + gozeşten > gozer > güzer] geçilecek yol, yol üzeri.

rindâne: (F.) (رندانه) [rind + âne] rintçe, gününü gün eden kalender-meşrep insanlar gibi.

serşâr: (F.) (سرشار) dolup taşan.

sûr: (F.) (سور) şenlik, şölen.

sürûr: (A.) (سرور) sevinç.

şâdkâmî: (F.) (شادکامی) [şâd + kâm + î] murada ermişlik, mutluluk.

şahs: (A.) (شخص) kişi, şahıs.

şeb: (F.) (شب) gece.

şeb-i târ: (شبِ تار) karanlık gece.

şebtâb: (F.) (شبتاب) [şeb + tâbîden > tâb] ateş böceği.

şehrâyîn: (F.) (شهر آیین) [şehr + âyîn < âyîn-i şehr] donanma, şehrin donanması, şenlik.

şetâret: (A.) (شطارت) neşe, sevinç.

tâbân: (F.) (تابان) [tâftan veya tâbîden > tâb + ân] parlayan, parlak, parıltılı.

târ: (F.) (تار) karanlık. *târîk* de denilir.

tenevvür: (A.) (تنور) aydınlanma, parlama, ışıldama.

ümmîd: (F.) (امید) umut.

ziyâ: (A.) (ضیا) ışık.

Şiirde bulunan cümlelerin kurallı cümle haline dönüştürülmüş şekli, günümüz Türkçesine aktarılmış hali

Yine biz simsiyah.

Yine biz simsiyah.

Yine biz koyu karanlık içindeyiz.

Bütün Bosfor

Heyecanlar, ziyâlar, alkışlar,

Neş'eler, na'ralarla çalkanıyor.

Bütün Bosfor heyecanlar, ziyâlar, alkışlar, neş'eler, na'ralarla çalkanıyor.

Bütün Boğaziçi heyecanlar, ışıklar, alkışlar, neşeler, naralarla çalkanıyor.

Her ağustos bu infilâk-ı mesâr.

Her ağustos bu infilâk-ı mesâr.

Her ağustos ayında bu sevinç patlaması yaşanıyor.

Sanki yıllarca kayd içinde iken

Zincirinden kaçan ve mest-i firâr,

O çalınmış ferâğ-ı ânîden

Her safâsıyla istifâde için

Türlü yollar, vesîleler düşünen

Bir esîriñ, esîr-i pür ye'siñ

Mütehevvir neşât-ı serşârı.

Yıllarca kayd içinde sanki iken zincirinden kaçan ve mest-i firâr, o çalınmış ferâğ-ı ânîden her safâsıyla istifâde için türlü yollar, vesîleler düşünen bir esîriñ, esîr-i pür ye'siñ mütehevvir neşât-ı serşârı.

Yıllarca zincire vurulmuş, eli kolu bağlanmışken zincirini kırıp kaçan, kaçış sarhoşu olan, elinden çalınan o ani rahatlıktan en iyi şekilde yarar-

lanmak için türlü yollar, vesileler düşünen bir esirin, hem de umutsuzluk dolu bir esirin öfkeli ama dolup taşan sevinci hâkim.

*İşte bir dümbelek, düdük.
İşte bir dümbelek, düdük.
İşte bir dümbelekle düdük.*

*Ve demin
Kıyidan sallanıp geçen haşarı
Serseriniñ içinde hopladığı
Kayık.*

Ve demin kıyidan sallanıp geçen haşarı serseriniñ içinde hopladığı kayık.

Ve az önce kıyidan sallanarak geçen haşarı serserinin içinde hopladığı kayık.

*Al, mor, turuncu, mavi, sarı,
Bütün elvân bu muhteşem kayığı
Kuzahî bir ziyâyâ gark etmiş.*

Al, mor, turuncu, mavi, sarı, bütün elvân bu muhteşem kayığı kuzahî bir ziyâyâ gark etmiş.

Alı, moru, turuncusu, mavisi, sarısı, kısaca bütün renkler bu ihtişamlı kayığı gök kuşağı renklerinden oluşan ışıklar içinde bırakmış.

*İşte bir muş; başında bir çalgı.
İşte bir muş; başında bir çalgı.
İşte bir gezinti vapuru. Baş tarafında bir çalgı var.*

*Bir yığın sandal, orta yerde geniş
Süslü bir tekne. Hepsi nûrânûr.*

Bir yığın sandal, orta yerde geniş, süslü bir tekne. Hepsi nûrânûr.

Birçok sandal ile hepsinin ortasında süslü bir tekne. Hepsi ışıklar içinde.

O ne rindâne, âşıkâne geçiş!

O ne rindâne, âşıkâne geçiş!

O ne rintçe, âşıkça bir geçiştir!

Rehgüzârında mevceler meshûr. Mütelâşî bir ihtizâz-ı sürûr

Mevceler rehğüzârında meshûr. Mütelâşî bir ihtizâz-ı sürûr

Dalgalar kayıkların geçtiği güzergâhta büyülenmiş, telaşlı bir sevinç ürpertisi içinde.

Sanır insan ki bir hakîkî sûr.

İnsan sanır ki bir hakîkî sûr.

İnsan bunun tam manasıyla bir şenlik olduğunu sanır.

Her taraf neş'e, her taraf heyecân.

Her taraf neş'e, her taraf heyecân.

Her tarafta neşe, heyecan hâkim.

Yalılar, dağlar, âsumâna kadar

Bütün eşbâh-ı şeb celî, tâbân

Bir şetâret içinde.

Yalılar, dağlar, âsumâna kadar bütün eşbâh-ı şeb celî, tâbân bir şetâret içinde.

Yalılar, dağlar, hatta gökyüzüne kadar uzanan bütün gece karaltıları apaçık, parıltılı bir sevinç içinde.

Yıldızlar

Gökten i'lân-ı ibtihâc ediyor.

Yıldızlar gökten i'lân-ı ibtihâc ediyor.

Yıldızlar gökten mutluluğunu ilan ediyor.

Hele mehtâb; onuñ da bayramı var.

Hele mehtâb; onuñ da bayramı var.

Hele mehtap yok mu; onun da bayramı var.

Zannedersiñ; hep imtizâc ediyor

Yer, gök ızhâr-ı şâdkâmîde

Zannedersiñ, yer, gök ızhâr-ı şâdkâmîde hep imtizâc ediyor.

Yerin, göğün tümüyle mutluluğunu göstermede uyum sağladığını sanırsın.

Sanki yer gökle izdivâc ediyor.

Sanki yer gökle izdivâc ediyor.

Sanki yer gökle evleniyor.

Şu büyük cümbüş-i umûmîde

Yine biz yaşlı; bizde bir şeb-i târ.

Şu büyük cümbüş-i umûmîde yine biz yaşlı; bizde bir şeb-i târ.

Bu büyük toplu eğlencede biz yine yaşlıyız; yine karanlık bir gece içindeyiz.

Ne sönük bir hayâl-i ümmîde

Beñzeyen gizli bir tenevvür var,

Ne küçük bir pırıltı, bir şebtâb.

(Bizde) ne sönük bir hayâl-i ümmîde beñzeyen gizli bir tenevvür, ne küçük bir parıltı, ne bir şebtâb var.

Bizde ne sönük bir umut hayaline benzeyen gizli aydınlanma, ne küçücük bir parıltı, ne ışık saçacak bir ateş böceği var.

Koca ev sanki bir gunûde mezâr.

Koca ev sanki bir gunûde mezâr.

Koca ev sanki derin suskunluk içinde olan bir mezara dönmüş.

Hayır; ıssız değil bu dâr-ı harâb

Hayır; bu dâr-ı harâb ıssız değil.

Hayır; bu harap yurt ıssız, sahipsiz değil.

Yaşayan var. Ziyâ da var. Ancak

Pek seçilmez yerinde, pek nâyâb.

Yaşayan var. Ziyâ da var. Ancak yerinde pek seçilmez; pek nâyâb.

Yaşayan var. Işık da var. Ancak bulunduğu yerde pek seçilmiyor; adeta görünmüyor.

Bir küçük şahs; önünde bir bayrak.

Bir küçük şahs; önünde bir bayrak.

Bir küçük şahıs, önünde de bir bayrak var.

Bir vatan bayrağıyla yanmak için

Bir yığın al fener.

Bir vatan bayrağıyla yanmak için bir yığın al fener.

Bir vatan bayrağının yanında yanmak için bir yığın al fener var.

O müstağrak

Bunlarıñ karşısında.

O bunlarıñ karşısında müstağrak.

O bunların karşısında kendinden geçmiş halde.

Kalben emîn

Ki bu şeylerle bir zaman yapacak

Bir mukaddes cülûsa şehrâyîn.

Kalben emîn ki bir zaman bu şeylerle bir mukaddes cülûsa şehrâyîn yapacak.

Bir süreliğine bu şeylerle kutsal bir cülus töreni için donanma yapacağına içtenlikle emin olmuş.

DEVENİN BAŞI

HALÛK'UN EZBERİ

دوه نک باشی

خلوقک اُزبری

TEVFİK FİKRET

توفیق فکرت

وقتيله بویوک بر دوه نک بر باشی وارمش.

باشسز دوه اولماز یا . ماصال . نه یسه. بوتون کون

یاز قیش بو بَینسز، بو چوروک باش

چول، قیر، تپه، طاغ، طاش،

بیچاره یی بیهوده سوروکلر و یورارمش.

بیچاره آغیر کووده نه یاپسین، کیمه کوسسون ؟

بر قارغه بولوپ دردینی دوکمش. او دیمش : واه !

باشدن بویوک الله... باشه کلمش، چکه جکسک .

آرتق ایشه هورکوچ بیله شاشمش.

قویروقسه طولاشمش

باشدن باشه أنحایی. فقط کیمسه یی الله
باشدن دوشوروپ قویروغه باقدیرماسین. ایلکن
بر پاچه طوروپ دیکله ین اولمشسه ده کیت کیت
عالم بواوزون دَرَدی ایشیتمکدن اوصانمش.
آرتق کیمه دیکلتمکه کیتسه،
کیم طویسه، ایشیتسه
یوز ویرمه دیکندن، دوه جک ساکن و ساکت
بر خندقه اینمش، باشی صوقمش و اوزانمش .
بردن چکیلوپ : هایدی - دیمش - دوزخه، مردار !
حقسزلق ایدن باشلری بر کون ... قوپاریرلر.

Vaktiyle büyük bir deveniñ bir başı varmış.

vak - tiy - le / bü - yük - bir - de / ve - niñ - bir - ba / şı - var - mış

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Başsız deve olmaz ya. Masal. Neyse. Bütün gün

baş -sız - de / ve - ol - maz - ya / ma - sal -ney - se / bü - tün - gün

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Yaz kış, bu beyinsiz, bu çürük baş

yaz - kış - bu / be - yin - siz - bu / çü - rük - baş

Mef'ûlü Mefâîlü Feûlün

Çöl, kır, tepe, dağ, taş

çöl - kır - te / pe - dağ - taş

Mef'ûlü Feûlün

Bîçâreyi beyhûde sürükler ve yorarmış.

bî – çâ – re / yi – bey – hû – de / sü – rük – ler – ve / yo – rar – mış

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Bîçâre ağır gövde ne yapsın, kime küssün?

bî – çâ – re / a – ğır – göv – de / ne – yap – sın – ki / me – küs – sün

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Bir karga bulup derdini dökmüş. O demiş: vah!

bir – kar – ga / bu – lup – der – di / ni – dök – müş – o / de – miş – vah

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Baştan büyük Allah. Başa gelmiş. Çekeceksin.

baş – tan – bü / yü – k'Al – lah – ba / şa – gel – miş – çe / ke – cek – sin

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Artık işe hörgüç bile şaşmış

ar – tık – i / şe – hör – güç – bi / le – şaş – mış

Mef'ûlü Mefâîlün Feûlün

Kuyruksa dolaşmış

kuy – ruk – sa / do – laş – mış

Mef'ûlü Feûlün

Baştan başa enhâyı. Fakat kimseyi Allah

baş – tan – ba / şa – en – hâ – yı / fa – kat – kim – se / yi – Al – lah

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Baştan düşürüp kuyruğa baktırmasın. İlkin

baş – tan – dü / şü – rüp – kuy – ru / ğa – bak – tır – ma / sı – n' il – kin

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Bir parça durup dinleyen olmuşsa da git git

bir – par – ça / du – rup – diñ – le / ye – n' ol – muş – sa / da – git – git

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Âlem bu uzun derdi işitmekten usanmış

â – lem – bu / u – zun – der – di / i – şit – mek – te / n' u – san – muş

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Artık kime dinletmeye gitse,

ar – tık – ki / me – diñ – let – me / ye – git – se

Mef'ûlü   Mefâîlü   Feûlü

Kim duysa, işitse

kim – duy – sa / i – şit – se

Mef'ûlü   Feûlün

Yüz vermediğinden, devecik sâkin ü sâkit

yüz – ver – me / di – ğin – den – de / ve – cik – sâ – ki / n' ü – sâ – kit

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Bir hendeğe inmiş, başı sokmuş ve uzanmış

bir – hen – de / ğe – in – miş – ba / şı – sok – muş – ve / u – zan – mış

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Birden çekilip “Haydi” demiş, “Dûzağa! Murdar!”

bir – den – çe / ki – lip – hay – di / de – miş – dû – za / ħa – mur – dar

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Haksızlık eden başları bir gün koparırlar.

hak – sız – lı / k'e – den – baş – la / rı – bir – gün – ko / pa – rır – lar

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Güç kelimeler ve tamlamalar (Alfabetik sırada)

âlem: (A.) (عالم) elalem, herkes.

bîçâre: (F.) (بیچاره) [bî + çâre] çaresiz, zavallı.

bîhûde: (F.) (بیهوده) [bîhûden / beyhûden (giysi veya eşya ateşe yaklaşmaktan sararıp kullanılmaz hale gelmek) > bîhûd + e] boşuna, boş yere.

dûzağ: (F.) (دوزخ) cehennem.

enhâ: (A.) (أنحاء) yöreler, bölgeler; orası burası, çeşitli yerler.

murdâr: (F. < Peh. mortâr) (مردار) 1. pislik. 2. hayvan leşi.

sâkit: (A.) (ساکت) suskun.

Şiirde bulunan cümlelerin kurallı cümle haline dönüştürülmüş şekli, günümüz Türkçesine aktarılmış hali

Vaktiyle büyük bir deveniñ bir başı varmış.

Vaktiyle büyük bir deveniñ bir başı varmış.

Bir zamanlar büyük bir devenin başı varmış.

Başsız deve olmaz ya.

Başsız deve olmaz ya.

Başsız deve olmaz ya.

Masal.

Masal.

Masal böyle.

Neyse.

Neyse.

Neyse.

Bütün gün

Yaz kış bu beyinsiz, bu çürük baş

Çöl, kır, tepe, dağ, taş,

Bîçâreyi beyhûde sürükler ve yorarmış.

Bu beyinsiz, bu çürük baş yaz kış, bütün gün çöl, kır, tepe, dağ, taş bîçâreyi beyhûde sürükler ve yorarmış.

Bu beyinsiz, çürük baş yaz kış demeden bütün gün çölde, kırdan, tepede, dağda, taşta zavallı bedeni boş yere sürükler, yorarmış.

Bîçâre ağır gövde ne yapsın; kime küssün?

Bîçâre ağır gövde ne yapsın, kime küssün?

Zavallı ağır gövde ne yapsın, kime küssün?

Bir karga bulup derdini dökmüş.

Bir karga bulup derdini dökmüş.

Bir karga bulup derdini dökmüş.

O demiş: Vah!

O demiş: Vah!

O demiş: Vah!

Baştan büyük Allah.
Baştan büyük Allah.
Baştan büyük olan Allah'tır.

Başa gelmiş; çekeceksin.
Başa gelmiş; çekeceksin.
Madem başına gelmiş, çekeceksin.

Artık işe hörgüç bile şaşmış.
Artık işe hörgüç bile şaşmış.
Artık işe hörgüç bile şaşmış.

Kuyruksa dolaşmış
Baştan başa enhâyı.
Kuyruksa baştan başa enhâyı dolaşmış.
Kuyruk ise bir baştan bir başa orayı burayı dolaşmış.

Fakat kimseyi Allah
baştan düşürüp kuyruğa baktırmazın.
Fakat Allah kimseyi baştan düşürüp kuyruğa baktırmazın.
Fakat Allah kimseyi yüksek mevkilerden düşürüp aşağı mevkilerde bulunanların eline baktırmazın.

İlkin
Bir parça durup dinleyen olmuşsa da git git
Âlem bu uzun derdi işitmekten usanmış.
İlkin bir parça durup dinleyen olmuşsa da âlem git git bu uzun derdi işitmekten usanmış.

İlkin bir süreliğine durup dinleyen çıkmışsa da, el âlem gitgide bu uzun derdi işitmekten usanmış.

*Artık kime dinletmeye gitse,
Kim duysa, işitse,
Yüz vermediğinden, devecik sâkin ü sâkit
Bir hendeğe girmiş, başı sokmuş ve uzanmış;
Birden çekilip "Haydi" demiş, "dûzaha murdar!"*

Devecik artık kime dinletmeye gitse, kim duysa işitse yüz vermediğinden, sâkin ü sâkit bir hendeğe girmiş, başı sokmuş ve uzanmış; birden çekilip "Haydi dûzağa murdâr!" demiş.

Zavallı deve artık kime derdini dinletmeye gitse, kim duysa, işitse, ona yüz vermediğinden, sessizce bir hendeğe girmiş; sonra başını bir deliğe sokmuş; derken birden çekilip "Cehennem ol git pislik!" demiş.

*Haksızlık eden başları bir gün koparırlar.
Bir gün haksızlık eden başları koparırlar.
Bir gün haksızlık eden başları koparırlar.*

HALÛK'UN ÂMENTÜ'SÜ

خلوقك " آمنت " سی

TEVFİK FİKRET

توفیق فکرت

بر قُدْرِتِ کَلْبِیّه وار عُلوی و مُنَزّه،
قُدسی و مُعَلّا، اوکا وجدانله ایناندم.

طوپراق وطنم، نوع بشر ملّتم. انسان

انسان اولور آنجاق. بونی اذعانله ایناندم.

شیطان ده بزز جن ده . نه شیطان نه ملک وار.
دُنیا دونه جک جتته انسانله . ایناندم.

فِطْرَتده تَكَامُل ازلیدر. بو کماله
تورات ایله، انجیل ایله، قُرآنله ایناندم.

أبنای بشر بربرینک قاردشی.... خولیا !
اولسون .بن او خولیایه ده بیک جانله ایناندم.

انسان اُتی ینمز. بو تسلی یه ایچمدن
- بر آن ایچین اجدادمی نسیانله - ایناندم.

قان شدتی، شدت قانی بسلر . بو مُعادات
قان آتشدیر؛ سونمه یه جک قانله . ایناندم.

ألبت شو مزار عُمرینی بر حَشْر ضیاخیز
تعقیب ایده جکدر . بوکا ایمانله ایناندم.

عَقْلک، او بویوک ساحرک اعجازی اوکنده
باطل کچه جک یرلره خُسرانله . ایناندم.

ظَلَمَتْ سونه جك، پارلايه جق حقِّ دَرِّخشان
بردن بره بر تابش بُرکانله . ایناندم.

قوللر و بویونلر چوزولوپ باغلانه جق هپ
یومروقلر او زنجیرِ خُروشانله . ایناندم.

بر کون یاپه جق فَن شو سیاه طوپراغی آلتین.
هر شی اوله جق قُدرتِ عِرْفانله. ایناندم.

Bir kudret-i külliyye var ulvî ve münezzeh,

bir – kud – re / ti – kül – liy – ye / va – r'ul – vî – ve / mü – nez – zeh

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Kudsî ve muallâ. Oña vicdanla inandım.

Kud – sî – ve / mu – al – lâ – o / na – vic – dan – la / i – nan – dım

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Toprak vatanım; nev'-i beşer milletim. İnsan

top – rak – va / ta – nım – nev – 'i / be – şer – mil – le / ti – m'in – san

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

İnsan olur ancak. Bunu iz'ânla inandım

in – san – o / lu – r'an – cak – bu / nu – iz – 'ân – la / i – nan – dım

Şeytan da biziz, cin de. Ne şeytan ne melek var.

şey – tan – da / bi – ziz – cin – de / ne – şey – tan – ne / me – lek – var

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Dünyâ dönecek cennete insanla. İnandım.

dün – yâ – dö / ne – cek – cen – ne / te – in – san – la / i – nan – dım

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Fıtratta tekâmül ezelîdir. Bu kemâle

fit – rat – ta / te – kâ – mül – e / ze – lî – dir – bu / ke – mâ – le

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Tevrat ile, İncil ile, Kur'ân'la inandım.

Tev – rat – i / le – İn – cil – i / le – Kur – 'ân – la / i – nan – dım

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Ebnâ-yı beşer birbiriniñ kardeşi. Hülyâ!

eb – nâ – yı / be – şer – bir – bi / ri – niñ – kar – de / şî – hül – yâ

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Olsun. Ben o hülyâya da biñ canla inandım.

ol – sun – ben / o – hül – yâ – ya / da – biñ – can – la / i – nan – dım

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

İnsan eti yenmez. Bu tesellîye içimden

in – san – e / ti – yen – mez – bu / te – sel – lî – ye / i – çim – den

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

-Bir ân için ecdâdımı nisyanla- inandım.

bir – an – i / çî – n'ec – dâ – dı / mı – nis – yân – la / i – nan – dım.

Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Kan şiddeti, şiddet kanı besler. Bu mu'âdât

kan – şid – de / ti – şid – det – ka / nı – bes – ler – bu / mu – 'â – dât

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Kan âteşidir; sönmeyecek kanla. İnandım

kan – â – te / şî – dir – sön – me / ye – cek – kan – la / i – nan – dım

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Elbet şu mezâr ömrünü bir haşr-ı ziyâhîz

el – bet – şu / me – zâr – öm – rü / nü – bir – haş – rı / zi – yâ – hîz

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Ta'kîb edecektir. Buña îmânla inandım

ta' – kî – b'e / de – cek – tir – bu / ña – î – mân – la / i – nan – dım

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Aklıñ, o büyük sâhiriñ i'câzı öñünde

ak – lın – o / bü – yük – sâ – hi / ri – ñ'î – câ – zı / ö – ñün – de

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Bâtl geçecek yerlere hüsranla. İnandım.

bâ – tıl – ge / çe – cek – yer – le / re - hüs – rân – la / i – nan – dım

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Zulmet sönecek. Parlayacak hakk-ı dırağşân

zul – met – sö / ne – cek – par – la / ya – cak – hak – kı / dı – rağ – şân

Mef'ûlü   Mefâîlü   Mefâîlü   Feûlün

Birdenbire bir tâbiş-i Bürkânla. İnandım.

bir – den – bi / re – bir – tâ – bi / şî – bür – kân – la / i – nan – dım
 Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Kollar ve boyunlar çözülp, bağlanacak hep
 kol – lar – ve / bo – yun – lar – çö / zü – lüp – bağ – la / na – cak – hep
 Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Yumruklar o zincîr-i hürûşânla. İnandım.
 yum – ruk – la / r' o – zin – cî – ri / hu – rû – şân – la / i – nan – dım
 Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altın.
 bir – gün – ya / pa – cak – fen – şu / si – yah – top – ra / ğı – al – tın
 Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Her şey olacak kudret-i irfânla. İnandım.
 her – şey – o / la – cak – kud – re / ti – ir – fan – la / i – nan – dım
 Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feûlün

Güç kelimeler ve tamlamalar (Alfabetik sırada)

âmentü: (A.) (أَمْنَتُ) inandım. İslâmda imanın şartlarının belirtildiği esaslar. “Âmentü billâhi ve melâiketihî ve kutubihî ve rusulihî ve'l-yevmi'l-âhîri ve bi'l-kaderi, hayrihi ve şerrihi min'allâhi teâlâ ve'l-ba'su ba'de'l-mevti hakkun. Eşhedu en lâ ilâhe illallah ve eşhedu enne Muhammeden abduhu ve resûluhu.” [Ben Allah'a, meleklerine, kitaplarına, resullerine, ahiret gününe, kadere inandım. Hayır ve şer Yüce Allah katından gelir. Ölümden sonra diriliş bir gerçektir. Allah'tan başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve resulü olduğuna tanıklık ederim.]

bâtıl: (A.) (باطل) doğru ve gerçek olmayan.

beşer: (A.) (بشر) insan.

bürkân: (A.) (برکان) yanardağ, volkan. Farsçası *âteşfeşân* (آتشفشان).

dıraḥşân: (F.) (درخشان) [dıraḥşîden > dıraḥş + ân] parlayan, parlak.

ebnâ: (A.) (أبنا) oğullar.

ebnâ-yı beşer: (ابنای بشر) insanoğulları.

ecdâd: (A.) (أجداد) atalar. *cedd* (ata) kelimesinin çokluk hali.

ezelî: (A.) (ازلی) başlangıcı bilinmez.

fen: (A.) (فن) bilim, teknoloji.

hakk: (A.) (حق) doğru ve gerçek olan.

hakk-ı dıraḥşân: (حق درخشان) parlayan gerçek.

haşr: (A.) (حشر) kıyamet, mahşer.

haşr-ı ziyâḥîz: (حشر ضیاحیز) ışıkların yükseldiği toplu diriliş.

ḥurûşân: (F.) (خروشان) [ḥurûşîden > ḥurûş + ân] coşkun, coşkulu.

ḥüsrân: (A.) (خسران) beklediğini bulamamanın verdiği üzüntü.

i'câz: (A.) (اعجاز) mucize yaratma.

irfân: (A.) (عرفان) bilgi, bilim.

iz'ân: (A.) (اذعان) kavrayış.

kudret: (A.) (قدرت) güç.

kudret-i irfân: (قدرت عرفان) bilimin gücü.

kudret-i külliyye: (قدرت کلیه) genel güç.

kudsî: (A.) (قدسی) kutsal.

külliyye: (A.) (کلیه) genel.

mu'âdât: (A.) (معادات) birbirine düşmanlık gütme.

muallâ: (A.) (معلا) yüksek.

münezzeh: (A.) (منزه) arı duru.

nev'-i beşer: (نوع بشر) insan cinsi, insanoğlu.

nisyân: (A.) (نسيان) unutma.

sâhir: (A.) (ساحر) sihirbaz.

tâbiş: (F.) (تابش) [tâften / tâbîden (parlamak, ışık saçmak) > tâb + iş] parlama, parlamış.

tâbiş-i Bürkân: (تابش برکان) püsküren yanardağ parlaklığı.

tekâmül: (A.) (تکامل) evrimleşme, gelişme.

ulvî: (A.) (علوی) yüce.

zincîr: (F.) (زنجیر) zencir.

zincîr-i hürûşân: (زنجیر خروشان) coşkulu zencir.

ziyâhîz: (A.-F.) (ضياخيز) [ziyâ + hâsten (kalkmak) > hîz] ışıklar yükselen.

zulmet: (A.) (ظلمت) karanlık.

Şiirde bulunan cümlelerin kurallı cümle haline dönüştürülmüş şekli, günümüz Türkçesine aktarılmış hali

Bir kudret-i külliyye var ulvî ve münezzeh

Kudsî ve muallâ.

Ulvî ve münezzeh, kudsî ve muallâ bir kudret-i külliyye var.

Yüce, arı duru, kutsal ve yüksek denilecek genel bir güç var.

Oña vicdânla inandım.

Oña vicdânla inandım.

Ona vicdânımda değerlendirme yaparak inandım.

Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim.

Toprak vatanım, nev'-i beşer milletim.
Toprak vatanımdır; insanoğlu da benim milletim.

İnsân insân olur ancak.
İnsân ancak insân olur.
İnsan bir şey olacaksa, ancak insan olabilir; başka şey olamaz.

Bunu iz'ânla inandım.
Bunu iz'ânla inandım.
Bunu kavradığım için bu düşünceye inandım.

Şeytan da biziz, cin de.
Şeytan da cin de biziz.
Şeytan da cin de biziz.

Ne şeytan ne melek var.
Ne şeytan ne melek var.
Ne şeytan ne melek var.

Dünya dönecek cennete insanla.
Dünya insanla cennete dönecek.
Dünya insanla cennete dönecek.

İnandım.
İnandım.
İnandım.

Fıtratta tekâmül ezelîdir.
Tekâmül fıtratta ezelîdir.

Yaratılış düzenine göre evrimleşerek gelişmek ezelden beri var olan bir gerçektir.

Bu kemâle

Tevrat ile, İncil ile, Kur'ân'la inandım.

Bu kemâle Tevrat ile, İncil ile, Kur'ân'la inandım.

Bu olgunlaşmaya Tevrat'ı, İncil'i, Kur'ân'ı okuyup anlayarak inandım.

Ebnâ-yı beşer birbiriniñ kardeşi... Hülyâ.

Ebnâ-yı beşer birbirinin kardeşi... Hülyâ.

"İnsanoğlu birbirinin kardeşidir" derler. Bu bir hayalden ibarettir.

Olsun; ben o hülyâyâya da biñ canla inandım.

Olsun; ben o hülyâyâya da biñ canla inandım.

Hayal olursa olsun. Ben o hayale de bütün içtenliğimle inandım.

İnsan eti yenmez.

İnsan eti yenmez.

İnsan eti yenmez.

Bu tesellîye içimden

-Bir ân için ecdâdımı nisyânla- inandım.

Bir ân için ecdâdımı nisyânla bu tesellîye içimden inandım.

Bir an için atalarımın yaptıklarını unutarak bu teselliye yürekten inandım.

Kan şiddeti, şiddet kanı besler.

Kan şiddeti, şiddet kanı besler.

Kan şiddeti, şiddet kanı besler.

Bu muâdât

Kan âteşidir.

Bu muâdât kan ateşidir.

Bu düşmanlık insan kanında bulunan ateşten ileri gelir.

Sönmeyecek kanla; inandım.

Kanla sönmeyecek; inandım.

Bu ateş kanla sönmeyecek. Buna inandım.

Elbet şu mezâr ömrünü bir haşr-ı ziyâhîz

Ta'kîb edecektir.

Elbet bir haşr-ı ziyâhîz şu mezâr ömrünü ta'kîb edecektir.

Kuşkusuz ışıkların yükseldiği bir mahşer dirilişi şu mezar ömrünün peşinden gelecektir.

Buña îmânla inandım.

Buña îmânla inandım.

Buna içimden gelen bir inanişla inandım.

Aklıñ, o büyük sâhiriñ i'câzı önünde

Bâtil geçecek yerlere hüsranla.

Bâtil, aklıñ, o büyük sâhiriñ i'câzı önünde hüsranla yerlere geçecek.

Yanlış ve saçma olan şeyler aklın yani o büyük sihirbazın yarattığı mucizelerin karşısında hüsranla yerin dibine geçecektir.

İnandım.

İnandım.

İnandım.

Zulmet sönecek.

Zulmet sönecek.

Karanlık hâkimiyetini yitirecek.

Parlayacak hakk-ı dırağşân

Birdenbire bir tâbiş-i Bürkânla.

Hakk-ı dırağşân birdenbire bir tâbiş-i Bürkânla parlayacak.

Pırl pırl parlayan doğrular ve gerçekler birdenbire bir yanardağın parlayışı nasılsa işte o şekilde parlayacak.

İnandım.

İnandım.

İnandım.

Kollar ve boyunlar çözülp bağlanacak hep

Yumruklar o zincîr-i ħurûşânla.

Kollar ve boyunlar çözülp yumruklar hep o zincîr-i ħurûşânla bağlanacak.

Kollardaki, boyunlardaki tutsaklık bağları çözülecek; bütün yumruklar özgürlüğün o coşku bağıyla birbirine ulanıp güç birliği yapılacak.

İnandım.

İnandım.

İnandım.

Bir gün yapacak fen şu siyâh toprağı altın.

Bir gün fen şu siyâh toprağı altın yapacak.

Bir gün gelecek, bilim şu kıraç toprağı altın kadar değerli, verimli hale getirecek.

Her şey olacak kudret-i irfanla.

Her şey kudret-i irfânla olacak.

Akla gelen her şey bilimin gücü sayesinde gerçekleşecek.

İnandım.

İnandım.

İnandım.

PROMETE

پرومه ته

TEVFİK FİKRET

توفیق فکرت

قلبکده هر دقیقه شو علوی تحسُرک
منقارِ آتشیینی طوی، دائما دوشون.
اونلر نیچین سماده، نیچین بن چوقورده یم؟
کولسون نه دن جهان بکا، بن یالکز آغلایم؟
یوکسلمک آسمانه وکولمک، نه طاتلی شی!
بو کون شو خسته لقلی وطن جانلانیرسه ... آی
مُشتاقِ فِیض و نور اولان آئیءِ مِلّتک
مجهول اَلکتریقجیسی ! اَقطارِ فِکرتک
یوکلن کتیر - نه وارسه - بر آز مَسکنت فِکَن،
بر پارچه روحی، بنلکی، ادراکی بسله ین
اَثمارِ بُنیه خیزینی . بوش طور ماسین اَلک.
کور دائما اوککده اَساطیرِ اَوَلک

کو کدن ده‌ای ناری چالان قهرمانی.

وارسین بولونماسین بیله جک نام و شانکی

Kalbiñde her dakîka şu ulvî tahassürüñ

kal - biñ - de / her - da - kî - ka / şu - ul - vî - ta / has - sü - rüñ

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Minkâr-ı âteşinini duy; dâimâ düşün

min - kâ - rı / â - te - şî - ni / ni - duy - dâ - i / mâ - dü - şün

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Onlar niçin semâda? Niçin ben çukurdayım?

on - lar - ni / çin - se - mâ - da / ni - çin - ben - çu / kur - da - yım

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?

gül - sün - ne / den - ci - han - ba / na - ben - yal - nı / z' ağ - la - yım

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Yükselmek âsumâna ve gülmek ne tatlı şey!

yük - sel - me / k'â - su - mâ - na / ve - gül - mek - ne / tat - lı - şey

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa, ey

bir - gün - şu / has - ta - lık - lı / va - tan - can - la / nır - sa - ey

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Müş tâk-ı feyz ü nûr olan âti-yi milletîñ

müş - tâ - k1 / fey - zü - nû - r'0 / la - n'â - tî - yi / mil - le - tiñ

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Mechûl elektrikçisi! Aktâr-ı fikretiñ

mec - hû - l'e / lek - t(i) - rik - çi / si - ak - tâ - rı / fik - re - tiñ

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Yüklen, getir - ne varsa - biraz meskenetfiken

yük - len - ge / tir - ne - var - sa / bi - raz - mes - ke / net - fi - ken

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Esmâr-ı bünyeñizini. Boş durmasın elin.

es - mâ - rı / bün - ye - ñi - zi / ni - boş - dur - ma / sın - e - lin

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Gör dâimâ öñüñde esâtîr-i evveliñ

gör - dâ - i / mâ - ö - ñüñ - de / e - sâ - tî - ri / ev - ve - liñ

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Gökten dehâ-yı nârı çalan kahramânını.

gök - ten - de / hâ - yı - nâ - rı / ça - lan - kah - ra / mâ - nı - nı

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Varsın bulunmasın bilecek nâm u şânıñı.

var - sın - bu / lun - ma - sın - bi / le - cek - nâ - m'ü / şâ - nı - ñı

Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün

Güç kelimeler ve tamlamalar (Alfabetik sırada)

aktâr: (A.) (أقطار) diyarlar, topraklar.

aktâr-ı fikret: (أقطارِ فکرت) düşünce diyarları.

âsumân: (F.) (آسمان) gökyüzü. Arapça *semâ* kelimesi ile eşanlamlı.

âteşîn: (F.) (آتشین) [âteş + în] ateşten, ateşli.

âtî: (A.) (آتی) gelecek.

âtî-yi millet: (آتیءمملت) milletin geleceği.

bünyehîz: (A.-F.) (بنیه خیز) [bünye + hâsten > hîz] bünyeyi ayağa kaldıran, bünyeyi canlandıran, vücudu dinçleştiren.

dehâ: (A.) (دها) dâhilik.

dehâ-yı nâr: (دهای نار) ateş dâhiliği.

esâtîr: (A.) (اساطیر) mitoloji.

esâtîr-i evvel: (اساطیرِ اول) eski çağların mitolojisi.

esmâr: (A.) (أثمار) meyveler.

esmâr-ı bünyehîz: (أثمارِ بنیه خیز) vücudu dinçleştiren meyveler.

feyz: (A.) (فیض) bolluk, bereket, feyiz; bilim.

fikret: (A.) (فکرت) düşünce.

mechûl: (A.) (مجهول) bilinmez, bilinmeyen.

meskenetfiken: (A.-F.) (مسكنت فکن) [meskenet + fikenden (atmak) > fiken] miskinliği üstünden atan, uyuşukluğu üstünden atan.

minkâr: (A.) (منقار) gaga.

minkâr-ı âteşîn: (منقارِ آتشین) ateşten gaga.

müştâk: (A.) (مشتاق) arzu eden, arzulayan, can atan.

müştâk-ı feyz ü nûr: (مشتاقِ فیض و نور) feyiz ve nuru arzulayan, bilimi ve ışığı arzu eden.

nâm: (F.) (نام) ad.

nâr: (A.) (نار) ateş.

semâ: (A.) (سما) gökyüzü; mecazen yüksekler.

tahassür : (A.) (تحسّر) özlem, özleyiş. *tehassür* şeklinde de okunabilir.

ulvî: (A.) (علوى) yüce.

Şiirde bulunan cümlelerin kurallı cümle haline dönüştürülmüş şekli, günümüz Türkçesine aktarılmış hali

Kalbiñde her dakîka şu ulvî tahassürüñ

Minkâr-ı âteşîñini duy; dâima düşün.

Her dakîka kalbiñde şu ulvî tahassürüñ minkâr-ı âteşîñini duy; dâimâ düşün.

Her an kalbinde şu yüce özlem duygusunun ateşten gagasını hisset ve daima düşün.

Onlar niçin semâda, niçin ben çukurdayım?

Niçin onlar semâda, niçin ben çukurdayım?

Niçin onlar düşünce, bilimde göklere yükselmişken ben cehalet çukurundayım?

Gülsün neden cihan bana, ben yalnız ağlayım?

Neden cihan bana gülsün, ben yalnız ağlayım?

Neden bütün insanlar halime bakıp gülsün, neden sadece ağlayan ben olayım?

Yükselmek âsumâna ve gülmek ne tatlı şey!

Âsumâna yükselmek ve gülmek ne tatlı şey!

Göklere yükselerek ileri düzeyde olmak ve gülmek ne güzel şeydir!

*Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa, Ey
Müşâtâk-ı feyz ü nûr olan âtî-yi milletiñ
Mechûl elektrikçisi! Aktâr-ı fikretiñ
Yüklen getir –ne varsa- biraz meskenetfiken
Bir parça rûhu, benliği, idrâki besleyen
Esmâr-ı bünyeğizini.*

Ey müşâtâk-ı feyz ü nûr olan âtî-yi milletiñ mechûl elektrikçisi! Bir gün şu hastalıklı vatan canlanırsa, ne varsa, aktâr-ı fikretiñ biraz meskenetfiken, bir parça rûhu, benliği, idrâki besleyen esmâr-ı bünyeğizini yüklen getir.

Ey bilime, ışığa arzu duyan millet geleceğinin bilinmez elektrikçisi! Bir gün şu hastalıklı vatan iyileşmeye başlar da canlanırsa, düşünce diyarlarının uyusukluğu gideren, ruhu, benliği, kavrayışı besleyen ve vücudu ayağa kaldıran bilim meyvelerinden ne kadar yüklenebilirsen, yüklen getir.

*Boş durmasın elin.
Elin boş durmasın.
Elin boş durmasın.*

*Gör dâimâ önünde esâtîr-i evveliñ
Gökten dehâ-yı nârı çalan kahramanlarını.*

Esâtîr-i evveliñ gökten dehâ-yı nârı çalan kahramanlarını dâimâ önünde gör.

Mitolojik çağların gökten ateş dehasını çalan kahramanlarını daima önünde gör, onları izle.

Varsın bulunmasın bilecek nâm u şânını.

Nâm u şânını bilecek varsın bulunmasın.

Adını, şânını bilecek kişi varsın bulunmasın. Sen bilinmez kahraman ol.

KAYNAKÇA

Arap Harfli Alfabetik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Mehmet Kanar, SAY, İstanbul, 2012.

Halûk'un Defteri, Naşiri Hasan Tahsin, Tanin Matbaası, İstanbul, 1327.

Kubbealtı Lugatı, <http://www.lugatim.com>.

Tevfik Fikret, *Halûk'un Defteri*, Hazırlayan: Dr. Abdullah Uçman, Çağrı Yayınları, 2. baskı, İstanbul, 2015.